

Asia: VN/20464/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta jätelain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Jätehuoltorekisteriä koskevat muutokset (22 §, 94-99 §, 122 §)

22 §: Varsinais-Suomen ELY-keskus pitää kannatettavana, ulkomaisten jätteenkuljettajien asioiden käsittely keskistetään yhteen ELY-keskukseen. Näin voidaan palvella ulkomaisia kuljettajia riittävällä asiantuntemuksella ja kielitaidolla. Sinänsä työmäärä ei muutoksen myötä Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa vähene, sillä ulkomaisia kuljettajia ei ole rekisteröity kuin yksittäisiä alihankkijoina ja tämä muutos ei vapauta resursseja muuhun jätelain valvontaan.

94 §: Kaikki hakemukset tulisi saada sähköisen järjestelmän kautta ja muun tavan käyttäminen tulisi kirjata erityiseksi poikkeukseksi. Lain perusteluihin tulisi kirjata selkeästi tilanteet, jolloin voidaan todeta, ettei ole edellytyksiä käyttää sähköistä järjestelmää. Muulla tavoin toimitettu hakemuksen työllistävät paljon enemmän kuin sähköisen järjestelmän kautta tulevat hakemukset.

95 §: Varsinais-Suomen ELY-keskus pitää kannatettavana, että vakuuden vaatimisesta luovutaan. Toisaalta vakuusvaatimuksen tilalle tuleva luotettavuuden arvioiminen vaatii jonkin verran lisätyötä, kun luotettavuuskriteerien täyttyminen tarkistettaisiin Harmaan talouden selvitysyksikön laatimista velvoitteidenhoitoselvityksistä. Arvioiden tekeminen toiminnanharjoittajien luotettavuudesta velvoitteidenhoitoselvitysten perusteella vaatii uuden oppimista. Lisäksi liikennelupien voimassaolon tarkistaminen Liikenne- ja viestintävirastolta tai sen ylläpitämästä rekisteristä, vie aikaa vakuuksienmääräämistä enemmän. Jatkossa tulee ohjeistaa tarkemmin siitä, miten liikenneluvan voimassaolo vaikuttaa hyväksymiseen tai se, jos liikennelupa ei olekaan enää voimassa. Järjestelmien tulee olla hakemuksia käsittelevien käytössä lain voimaantuloa ennen, jotta niihin voidaan perehtyä riittävästi.

97 § ja 99 §: ELY-keskus pitää kannatettavana, että hyväksymisen tai merkitsemisen muuttaminen, peruuttaminen ja raukeaminen on tehty viranomaisen kannalta yksiselitteisemmäksi.

122 §: Tiedonsaantioikeuden laajentaminen on tarpeellinen ja tarvittavien järjestelmien tai riittävien tietojen tulee olla ELY- keskuksen käytössä, kun päätöksiä tehdään.

Jätehuoltorekisteriä ja tuottajarekisteriä koskevat tietopalvelut (142 a ja 142 b §)

Luonnoksen mukaan myös Kaakkois-Suomen ELY-keskus vastaisi jätehuoltorekisterin teknisestä ylläpidosta ja kehittämisestä. Tähän työhön tulee asettaa riittävät voimavarat ja rahoitus, jotta jätehuoltorekisteri on toimiva ja kehittämistä voidaan tehdä tarpeen mukaan.

Järjestelmien tulee olla käytössä jo lain voimaantullessa, joten kehittäminen ja muutosten tekeminen on aloitettava viipymättä.

Aikataulu, että uusi rekisteri on valmiina 1.9.2022 mennessä siten, että myös rajapinnat toiminnanharjoittajien käyttämien järjestelmiin toimivat ja tiedot saadaan siirtymään järjestelmään saattaa olla liian optimistinen. Toiminnanharjoittajilla on käytössään erilaisia järjestelmiä ja näiden päivittäminen yhteensopivaksi rekisterin kanssa edellyttää, että rekisterin käyttämä järjestelmä on tiedossa hyvissä ajoin ennen kuin tiedot sinne pitää viedä, jotta toiminnanharjoittajat voivat päivittää ajoissa omat järjestelmänsä. Aiempien kokemusten perusteella uusien rekisterien/tietojärjestelmien perustaminen ei ole onnistunut ihan muutamassa kuukaudessa.

Siirtoasiakirjoja ja muita rekistereitä koskeva sääntely (121 b §, 142 §, 143 b §)

121 b §: §: Luonnoksen mukaan toiminnanharjoittaja/jätteen kuljettajan on toimitettava tiedot uuteen perustettavaan siirtoasiakirjarekisteriin. Luonnoksesta ei käy selkeästi ilmi, kenen tehtäviin kuuluu valvoa ja tarvittaessa kehottaa tai asettaa hallintopakko, mikäli tietoja ei toimiteta. Mikäli valvonta jää ELY-keskukselle niiden laitosten osalta, joiden ympäristönsuojelulain mukaisia lupapäätöksiä ELY-keskus valvoo, merkitsee se merkittävää lisäystä valvonnan tehtäviin. Ympäristölupavalvonnan työmäärä sekä kunnissa että ELY-keskuksissa todennäköisesti lisääntyy joka tapauksessa reilusti etenkin uudistuksen alkuvaiheessa, vaikka suurin osa hoitaisikin tietojen rekisteriin viennin asianmukaisesti. Se, miten valvoja voi verrata tietoja ja havaita mahdolliset puutteet ilmoittamisessa jää epäselväksi.

Luonnoksesta ei käy myöskään ilmi, kuka valvoo, mikäli jätteen kuljettaja ei syötä tietoja kotitaloudesta noudetun sako- ja umpikaivolitteiden osalta rekisteriin. Valvonta ja mahdolliset kehotukset vaativat resursseja.

Myös laiminlyöntimaksun määräämisen osalta lisäys 131 §:n kohdaksi 5) jää epäselväksi kuka voi maksun määrätä.

Edelleen on paljon pieniä jätteenkuljettajia ja käsittelijöitä, joilla ei ole mahdollisuutta ottaa käyttöön sähköistä siirtoasiakirjaa. Heidän pitää siis viedä tiedot käsin järjestelmään, mikä lisää heidän työmääräänsä ja voi siksi jäädä monelta tekemättä. Luonnoksen mukaan tiedot voi toimittaa myös sähköpostitse tai paperisena, jos tietojen toimittamiselle sähköisessä asiointipalvelussa ei ole edellytyksiä. Tässä yhteydessä pitäisikin tarkentaa mitä tarkoitetaan sillä, että toiminnanharjoittajalla ei ole edellytyksiä tietoja toimittaa? Mikä taho ratkaisee sen, onko edellytyksiä? Ja jos edellytyksiä ei ole, niin tulee tarkentaa, kenen velvollisuutena on viedä sähköpostilla tai paperisena toimitetut tiedot rekisteriin?

142 a §: Julkinen tietopalvelu jäterekestoriin kuuluvien toiminnanharjoittajien osalta on tarpeellinen. Tällä hetkellä mistään ei saa tietoja, kuka yrittäjä tarjoaa minkäkin jätteen kuljetusta tietyllä alueella. Tietopalvelulle on tarve ja kysyntää. Ajantasainen ja avoin tietopalvelu helpottaa myös jätteitä kuljetettavaksi antavien jätteen haltijoiden tiedonsaantia ja esim. tarjouspyynnöt voidaan kohdentaa oikeille tahoille.

Muuta

Jäteasetuksen muutosta koskevan luonnoksen mukaan hakemuksessa kuljettajan ei jatkossa tarvitse ilmoittaa kuljetettavan jätteen vuotuista määrää. Mikäli velvoite kuljetettavan jätteen määrän ilmoittamisesta kokonaan poistuu, on mietittävä mihin tarkoitukseen vaadittavan kirjanpidon jätemäärätietoa ja vuosiraportointia käytetään. Lisäksi on varmistettava, siitä että tästä huolimatta saadaan valvontaa varten riittävät tiedot.

Jäteasetusta koskevan luonnoksen 27 §:n mukaan hakemus ja 28 §:n mukaan päätös tulee voida tehdä suomen-, ruotsin- ja englanninkielisenä. Tästä syystä tulee sähköisessä asiointissa ja YLVA-järjestelmässä olla myös mahdollisuus saada kaikki ohjeet sekä päätös ja ote kaikilla em. kielillä.

Kuitenkin asetuksessa tulisi rajoittaa kielten käyttöä siten, että englanninkielisen hakemuksen ja päätöksen voivat saada ainoastaan ulkomaiset kuljettajat, joiden hakemus käsitellään KASELYn toimesta. Osa suomenkielisistä toiminnanharjoittajista on jo nyt halunnut päätöksiä ja otteita englanniksi. ELY-keskus katsoo, että suomalaisen yrityksen tulee toimittaa hakemus joko suomen- tai ruotsinkielisenä ja päätös sekä ote annetaan hakemuksen mukaisella kielellä.

Tällä hetkellä ELY-keskukset eivät saa YLVA-järjestelmästä kuin suomenkielisen päätöspohjan määräyksineen valmiina. Ruotsinkielistä versiota ei ole päätöksestä ja otteesta valmiina käytettävissä nytkään, vaikka ruotsinkielisiä kuljettajia on rekisterissä. YLVA-järjestelmän kieliversioiden saamiseen on varattava määrärahaa ja riittävät resurssit. Järjestelmän tulee olla kunnossa jo ennen laki- ja asetusmuutoksen voimaantuloa.

HE-luonnoksessa on avattu myös enemmän 6 §:n välittäjän roolia ja sitä mikä taho on lain tarkoittaman jätteen välittäjä. Tähän saakka on rekisterissä ollut hyvin vähän jätteen välittäjiä. Siitä syystä on hyvä, että välittäjän roolia on täsmennetty myös jätedirektiivin ja oikeuskäytännön mukaiseksi. Välittäjänä toimivat eivät miellä velvollisuutta liittyä rekisteriin.

Lain voimaantulo: Luonnoksen mukaan kaikkien 1.1.2023 rekisteröityjen kuljettajien tulee tehdä uusi hakemus viimeistään 1.1.2025 mennessä. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen rekisterissä on 585 kuljettajaa. Mikäli uuden hakemuksen tekeminen jää lähellä määräajan takarajaa, voi olla, että hakemusten käsittely ruuhkautuu merkittävästi. Käytettävissä oleva alle 1 htv resurssi ei ehdi käsitellä hakemuksia kohtuullisessa ajassa, mikäli niitä tulee käsiteltäväksi kerralla kymmeniä saati satoja. Mikäli näin käy, tulee olla osoitettuna määrärahaa määräaikaisen käsittelijän palkkaamiseen.

98 §: Otteiden säännöllistä 3 vuoden välein tapahtuvaa tarkistamista varten tulee kehittää sähköistä järjestelmää siten, että ote voidaan sitä kautta toimittaa tarkistettavaksi.

Madekivi Olli
Varsinais-Suomen ELY

Porthen Saila
Varsinais-Suomen ELY-keskus